Algemene Rekenkamer

Resultaten verantwoordingsonderzoek 2019

De Koning (I)

Rapport bij het jaarverslag

2020

Algemene Rekenkamer

Resultaten verantwoordingsonderzoek 2019 De Koning (I)

Rapport bij het jaarverslag

Vooraf

Verstrekkende invloed coronavirus raakt ook het werk van de Algemene Rekenkamer

Nederland is met de rest van de wereld sinds begin dit jaar in de greep geraakt van het coronavirus – SARS-CoV-2, dat de ziekte COVID-19 veroorzaakt. De maatregelen die sinds maart zijn genomen, hebben grote impact gehad op het dagelijks leven van alle Nederlanders. Ook op de werkvloer van de Algemene Rekenkamer zijn deze maatregelen voelbaar.

Ieder jaar ronden wij in maart en april het verantwoordingsonderzoek af naar de inkomsten en uitgaven van het Rijk in het voorgaande jaar. Het is onze wettelijke taak om erop toe te zien dat de rijksoverheid publiek geld rechtmatig, doelmatig en doeltreffend int en besteedt. Als de Algemene Rekenkamer een verklaring van goedkeuring geeft, kunnen de Staten-Generaal vervolgens het kabinet decharge verlenen. Ons verantwoordingsonderzoek neemt meer dan een jaar in beslag en is dan ook al in de eerste maanden van 2019 begonnen. Het beschrijft de situatie bij de ministeries van vóór de komst van corona naar Nederland.
Toen in Nederland de maatregelen tegen het coronavirus van kracht werden en het kabinet alle aandacht moest richten op crisisbeheersing, viel dat samen met het moment waarop wij onze bevindingen moesten voorleggen aan de ministers. Daarbij gaat het om conclusies over feiten die in 2019 plaatsvonden. Die conclusies veranderen niet vanwege de ernstige ontwikkelingen in 2020.
Onder deze moeilijke omstandigheden waren de betrokken ministers desondanks in de gelegenheid te reageren op onze conclusies en aanbevelingen. Dit illustreert dat ons democratisch systeem, waarvan de onafhankelijke controle van de Algemene Rekenkamer deel uitmaakt, blijft functioneren. Zelfs onder de uitzonderlijke omstandigheden van het voorjaar van 2020.

Verantwoordingsonderzoek 2019

De Algemene Rekenkamer doet ieder jaar onderzoek naar de verantwoording die ministers in hun jaarverslagen afleggen over hun bestedingen, hun bedrijfsvoering en hun beleid. Dit noemen we het verantwoordingsonderzoek. Onze centrale vragen in dit jaarlijkse verantwoordingsonderzoek zijn:

- Is het geld in het afgelopen jaar besteed volgens de regels?
- Waren de zaken op het departement goed geregeld?
- Heeft het gevoerde beleid de gewenste resultaten opgeleverd?

Op basis van deze vragen beschrijven wij per begrotingshoofdstuk of de verantwoordelijke ministers hun zaken op orde hebben. Vanuit onze wettelijke taak geven wij daarbij ook oordelen over de financiële informatie en de totstandkoming van de beleids- en bedrijfsvoeringsinformatie in de jaarverslagen van de ministers en over de kwaliteit van de bedrijfsvoering zelf. Met een verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer kunnen de Staten-Generaal per begrotingshoofdstuk decharge verlenen aan de minister.

Dit rapport heeft betrekking op het *Jaarverslag 2019* van begrotingshoofdstuk I over de Koning. Dit begrotingshoofdstuk valt onder de verantwoordelijkheid van de minister-president.
Onze overige publicaties in het kader van het verantwoordingsonderzoek 2019 vindt u op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek2019.
Hier vindt u ook ons rapport *Staat van de rijksverantwoording 2019*. Hierin nemen wij de goedkeuring van de Rijksrekening op. Ook bevat deze publicatie een overkoepelende uiteenzetting over het verantwoordingsonderzoek 2019.

Inhoud

1 **Onze conclusies** 6

2 **Feiten en cijfers** 8

3 **Financiële informatie** 10
- 3.1 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie 10
- 3.2 Transparantie over uitgaven van de Koning 11

4 **Bedrijfsvoering** 14
- 4.1 Oordeel over de bedrijfsvoering 14
- 4.2 Oordeel over de totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie 14

5 **Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer** 15
- 5.1 Reactie minister van Algemene Zaken 15
- 5.2 Nawoord Algemene Rekenkamer 17

Bijlage 1 – Over het verantwoordingsonderzoek 18

Bijlage 2 – Eindnoten 20

1 Onze conclusies

De minister-president, minister van Algemene Zaken (AZ), is verantwoordelijk voor het beheer van het begrotingshoofdstuk de Koning.

De transparantie over de kosten van het koningschap moet worden afgewogen tegen het belang van bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de Koning. De minister-president beoordeelt van geval tot geval of het openbaar belang dan wel het persoonlijk belang in het geding is. Hij beoordeelt of kosten een persoonlijk of een functioneel karakter hebben. De overwegingen daarbij worden vastgelegd, zodat het besluitvormingsproces achteraf voor ons reproduceerbaar is opdat we daar een oordeel over kunnen geven.

De informatie over de omvang en de opbouw van reserveringen voor langetermijninvesteringen moet voor de controle inzichtelijk zijn. De Auditdienst Rijk (ADR) en de Algemene Rekenkamer hebben inzicht in deze informatie. Het Ministerie van AZ overlegt periodiek met andere onderdelen van het Rijk over de vraag ten laste van welk begrotingshoofdstuk verschillende uitgaven komen die samenhangen met het koningschap.

De Koning ontvangt voor zijn persoonlijke (personele en materiële) kosten van het koningschap een vaste uitkering, de zogeheten B-component. De hoogte van de B-component is in 1972 bepaald en sindsdien, buiten de jaarlijkse indexatie, alleen in 2008 herzien. Wij bevelen de minister-president aan elke 5 jaar te beoordelen of de hoogte van deze B-component aangepast moet worden op basis van nieuwe ontwikkelingen.

Verder in het rapport

In de volgende hoofdstukken werken we de conclusies verder uit:

- Hoofdstuk 2, 'Feiten en cijfers': hierin geven we een korte beschrijving van begrotingshoofdstuk I de Koning en de financiële omvang van het begrotingshoofdstuk waarover wij ons oordeel geven.
- Hoofdstuk 3, 'Financiële informatie': hierin geven wij ons oordeel over de financiële informatie in het *Jaarverslag 2019* van de Koning. Wij hebben vastgesteld dat de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk is. Op artikelniveau is ons oordeel dat de financiële verantwoordingsinformatie rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk is.
- Hoofdstuk 4, 'Bedrijfsvoering': hierin geven wij ons oordeel over de bedrijfsvoering van de Koning.

- Hoofdstuk 5, ‘Reactie van de minister en nawoord Algemene Rekenkamer’: hierin geven wij de reactie weer die wij op 28 april 2020 ontvingen van de minister van AZ. De minister geeft in zijn reactie aan ons beeld over de financiële informatie en de bedrijfsvoering te delen. Een vijfjaarlijkse beoordeling of de hoogte van deze B-component aangepast moet worden op basis van nieuwe ontwikkelingen is volgens de minister niet nodig. In ons nawoord stellen wij vast dat de minister van AZ ons beeld over de financiële informatie en de bedrijfsvoering in grote lijnen deelt. Ten aanzien van de B-component vinden wij het belangrijk dat de hoogte van het bedrag recht doet aan de persoonlijke personele en materiële uitgaven van de Koning. De minister van AZ geeft aan dat voldoende ruimte aanwezig is om nieuwe ontwikkelingen op te vangen binnen de bestaande B-component. Wij vinden dat goed om te horen, maar op voorhand kan nooit worden uitgesloten dat bijstelling van de hoogte van de B-uitkering nodig is. Vandaar onze aanbeveling daar eenmaal per 5 jaar naar te laten kijken. Dat bevordert de navolgbaarheid en reconstrueerbaarheid van de tussentijds genomen maatregelen.

2 Feiten en cijfers

De minister-president, minister van AZ, is verantwoordelijk voor het beheer van het begrotingshoofdstuk de Koning. Artikel 1 van het hoofdstuk de Koning bevat de grondwettelijke uitkering aan leden van het Koninklijk Huis. Artikel 2 van het hoofdstuk de Koning bevat de functionele uitgaven die te relateren zijn aan de uitoefening van het koningschap. De Dienst van het Koninklijk Huis dient hiervoor de kosten op declaratiebasis in bij de minister-president. Artikel 3 van het hoofdstuk de Koning bestaat uit uitgaven die niet via de Dienst van het Koninklijk Huis lopen, maar die wel deel uitmaken van de uitgaven die functioneel samenhangen met het koningschap. Het gaat om de uitgaven in het kader van de voorlichting (Rijksvoorlichtingsdienst), het Militaire Huis en de uitgaven van het Kabinet van de Koning.

De uitgaven van de Koning beslaan 0,02% van de totale rijksuitgaven over 2019. Vanuit het begrotingshoofdstuk de Koning zijn in 2019 uitgaven gedaan voor € 43,9 miljoen. Daarnaast zijn verplichtingen aangegaan voor € 43,9 miljoen. De ontvangsten bedroegen € 0,17 miljoen.

In onderstaand overzicht schetsen we het begrotingshoofdstuk de Koning in cijfers.
We geven weer wat de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten in 2019 waren in vergelijking met 2017 en 2018.

Tabel 1 *Begrotingshoofdstuk de Koning (I) in cijfers in miljoenen €*

	2017	2018	2019
Verplichtingen	42	43	44
Uitgaven	42	43	44
Ontvangsten	0,06	0,01	0,17

In het jaarverslag staan naast de grondwettelijke uitkeringen voor de leden van het Koninklijk Huis (artikel 1; € 8,3 miljoen) de uitgaven die samenhangen met het uitoefenen van het koningschap (artikel 2; € 29,6 miljoen). De doorbelaste uitgaven van andere begrotingen (artikel 3) bedragen € 5,9 miljoen. Deze betreffen onder meer de uitgaven ten behoeve van het Kabinet van de Koning bij het Ministerie van Algemene Zaken (€ 2,5 miljoen).

De ontvangsten betreffen de eindafrekening in 2019 van het in 2018 verstrekte voorschot aan het Ministerie van Defensie voor het Militaire Huis. Naast de verantwoording in het jaarverslag (begrotingshoofdstuk I) is er ook het Jaaroverzicht Koninklijk Huis 2019, waarin uitgebreid verslag wordt gedaan van de wijze waarop de Koning en de andere leden van het Koninklijk Huis invulling aan hun werk hebben gegeven.

Figuur 1 *Uitgaven de Koning in 2019*

De toerekening van de begrotingsartikelen naar de financiële instrumenten is gebaseerd op gegevens van het Ministerie van Financiën. De Algemene Rekenkamer heeft deze gegevens niet gecontroleerd.

3 Financiële informatie

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van ons onderzoek naar de financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2019* van de Koning.

Wij maken in ons onderzoek gebruik van de internationale controlestandaarden voor rekenkamers (International Standards of Supreme Audit Institutions, 'ISSAIs'). We houden daarbij rekening met het controlebestel waarin de Auditdienst Rijk (ADR) als intern controleur het jaarverslag certificeert. Voor haar bestuurlijk oordeel maakt de Algemene Rekenkamer daarom zoveel mogelijk gebruik van de resultaten van de werkzaamheden van de ADR conform de Comptabiliteitswet 2016.

Als gevolg van de invloed van het coronavirus op de (werk)omstandigheden heeft de Algemene Rekenkamer een beperkt deel van de werkzaamheden risicogericht moeten bijstellen in de afrondende fase van de controle. Die bijstelling heeft betrekking op de controle van delen van de saldibalans en de toets op de verslaggevingsvereisten. Echter, door mede gebruik te maken van de werkzaamheden van de Auditdienst Rijk in aanvulling op onze eigen werkzaamheden gedurende het jaar, hebben wij een voldoende basis voor onze financiële oordelen.

We geven in § 3.1 een oordeel over de rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau en op artikelniveau.
In § 3.2 gaan we in op enkele specifieke aspecten van de verantwoorde ontvangsten en uitgaven in het jaarverslag.

Wij hebben geen fouten en onzekerheden in de verplichtingen, de uitgaven en de ontvangsten vastgesteld.

3.1 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie

In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2019* van de Koning.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2019* van de Koning voldoet op totaalniveau aan de daaraan te stellen eisen, zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de Rijksbegrotingsvoorschriften 2020. Daarnaast hebben we geen fouten en onzekerheden gevonden die de tolerantiegrens op artikelniveau overschrijden.

3.1.1 Oordeel rechtmatigheid financiële verantwoordingsinformatie

Wij hebben de rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie onderzocht.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2019* van de Koning is op totaalniveau rechtmatig.

3.1.2 Oordeel betrouwbaarheid en ordelijkheid financiële verantwoordingsinformatie

Wij hebben de betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie onderzocht.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2019* van de Koning is op totaalniveau betrouwbaar en ordelijk en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.

3.1.3 Oordeel rechtmatigheid financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau

Wij hebben ook op artikelniveau de rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie onderzocht.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2019* van de Koning is op artikelniveau rechtmatig.

3.1.4 Oordeel betrouwbaarheid en ordelijkheid financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau

Wij hebben ook op artikelniveau de betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie onderzocht.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2019* van de Koning is op artikelniveau betrouwbaar en ordelijk en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.

3.2 Transparantie over uitgaven van de Koning

Onderscheid tussen persoonlijke en functionele uitgaven

Sinds de invoering van de Wet financieel statuut van het Koninklijk Huis in 1972 ontvangt de Koning een vaste uitkering voor persoonlijke personele en materiële uitgaven. Dit is met ingang van 2009 de zogeheten B-component. De B-component wordt op artikel 1 van dit begrotingshoofdstuk verantwoord. Functionele uitgaven mag de Koning, via de Dienst van het Koninklijk Huis, declareren bij het Ministerie van AZ. Deze worden op artikel 2 verantwoord.

In de grondwet staat dat de Koning met inachtneming van het openbaar belang zijn Huis mag inrichten. De Koning hoeft over besteding van de B-component geen verantwoording af te leggen. Hoewel verantwoording op uitgavenniveau niet noodzakelijk en niet gewenst is, is het wel van belang dat er duidelijkheid is over het onderscheid tussen functionele kosten aan de ene kant en persoonlijke kosten (de B-component) aan de andere kant.

Het onderscheid tussen welke kosten persoonlijk en welke functioneel zijn, is historisch gegroeid. Daarnaast kunnen er elk jaar nieuwe uitgaven zijn waarbij de afweging moet worden gemaakt of deze persoonlijk of functioneel zijn. Waar het in de afweging van de minister-president niet past om in het openbaar inzicht te geven in de kosten van het koningschap vanwege de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de Koning, moeten de overwegingen die de minister-president maakt transparant zijn vastgelegd, zodat het besluitvormingsproces achteraf reproduceerbaar is voor de controle van de ADR en de Algemene Rekenkamer. Op basis van de Wet financieel statuut van het Koninklijk Huis 1972 (WFSKH), de memorie van toelichting hierbij, begrotingen, Kamermoties, e-mails van het Ministerie van AZ en van het Ministerie van Financiën, gespreksverslagen en afspraken tussen de Dienst van het Koninklijk Huis en het Ministerie van AZ kan de keuze onderbouwd worden. Dat maakt de besluitvorming reproduceerbaar maar de vastlegging kan eenvoudiger en daarmee transparanter gebeuren. In de declaratie van de functionele uitgaven hebben wij geen uitgaven gezien die als persoonlijk hadden moeten worden aangemerkt.

Actualisatie B-component

In de media verscheen in september 2019 berichtgeving dat de Koning een vergoeding zou krijgen voor het onderhoud van paleisinventaris (waaronder meubilair) als onderdeel van zijn vaste vergoeding. Dit terwijl de Koning feitelijk geen kosten heeft, omdat het eigendom van die paleisinventaris is overgedragen aan de Staat en wordt beheerd door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Deze laatste partij neemt de kosten voor het onderhoud voor haar rekening. Op mondelinge vragen van het Tweede Kamerlid Sneller aan de minister-president hierover[1] reageerde de minister-president per brief[2] dat bij het bepalen van de hoogte van de B-component in 1970 dit bedrag gebaseerd is op indicatieve kostensoorten uit de jaren zestig. De minister-president gaf aan dat een vergoeding voor onderhoud meubels destijds deel kon uitmaken van de berekening van de hoogte van de B-component. Nadat de hoogte van de B-component is bepaald zijn de verschillende kostensoorten echter losgelaten en sindsdien kent de B-component het karakter van een vast bedrag (lump sum) zonder nadere specificatie en zonder zelfstandige onderdelen. Dit betekent dat de hoogte van de B-component niet automatisch wordt aangepast als uitgaven toe- of afnemen.

De hoogte van de B-component is in 1970 bepaald en in 2008 heeft een verschuiving van de functionele uitgaven naar de B-component plaatsgevonden. Sinds 1970 en ook sinds 2008 zijn bepaalde persoonlijke uitgaven verminderd (zoals onderhoud meubels en kosten levensmiddelen) en zijn andere daarentegen gestegen (zoals ICT en onderhoud Koninklijke grafkelders Nieuwe Kerk Delft). Ondanks deze gewijzigde componenten is de hoogte van de B-component, buiten de jaarlijkse indexatie en de verschuiving voor personele kosten uit 2008, nooit aangepast. Persoonlijke personele en materiële uitgaven die functioneel met het koningschap samenhangen horen niet ten laste te komen van het private vermogen van de Koning, noch moet de Koning structureel geld overhouden op de B-component. Wij bevelen de minister van AZ aan om elke 5 jaar een toets uit te voeren om te beoordelen of de hoogte van de B-component nog passend is bij de hoogte van de personele en materiële uitgaven van de Koning. Dit vergroot de transparantie en voorkomt discussies zoals over de onderhoudskosten van paleisinventaris.

Onderscheid tussen functionele uitgaven en uitgaven die ten laste van andere begrotingshoofdstukken komen

Voor het risico dat er kosten ten behoeve van het koningschap worden gedeclareerd onder de functionele uitgaven van de Koning (artikel 2) die door andere begrotingen betaald hadden moeten worden heeft het Ministerie van AZ aangetoond dat hier overleggen over plaatsvinden met verantwoordelijken van andere begrotingshoofdstukken in de vorm van de Regiegroep Begroting van de Koning. Daarnaast vindt overleg plaats tussen de Dienst van het Koninklijk Huis en het Rijksvastgoedbedrijf. In de declaratie van de functionele uitgaven hebben wij geen uitgaven aangetroffen die ten laste van een ander begrotings-hoofdstuk hadden moeten komen.

Inzicht in reserveringen

Artikel 2 van het hoofdstuk de Koning bevat de functionele uitgaven die te relateren zijn aan de uitoefening van het koningschap. In artikel 2 zijn ook uitgaven voor reserveringen verwerkt voor langetermijninvesteringen. De informatie over (doel en omvang van) reserveringen voor langetermijninvesteringen en dotaties en onttrekkingen aan de reserveringen worden omwille van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de Koning niet nader gespecificeerd opgenomen in de begroting en verantwoording van de Koning. De ADR en de Algemene Rekenkamer hebben voor hun controle voldoende inzicht in het doel, de opbouw en omvang van de reserveringen.

4 Bedrijfsvoering

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van ons onderzoek naar de bedrijfsvoering van de Koning. Wij hebben onderzoek gedaan naar de informatie die de minister-president, tevens minister van AZ, in het *Jaarverslag 2019* van het begrotingshoofdstuk de Koning heeft opgenomen over de bedrijfsvoering. Wij geven in dit hoofdstuk een oordeel over de bedrijfsvoering (§ 4.1) en over de totstandkoming van de informatie hierover (§ 4.2).

4.1 Oordeel over de bedrijfsvoering

De minister van Algemene Zaken is op grond van de Comptabiliteitswet 2016, artikel 4.3 verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Koning.
Het beheer van deze begroting is onderdeel van het Ministerie van Algemene Zaken.

De door ons onderzochte onderdelen van de bedrijfsvoering van het Ministerie van Algemene Zaken voldeden in 2019 aan de gestelde eisen.

4.2 Oordeel over de totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie

Wij hebben de betrouwbaarheid van de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsinformatie in het jaarverslag onderzocht in aanvulling op ons oordeel over de bedrijfsvoering.

De bedrijfsvoeringsinformatie in het *Jaarverslag 2019* van het begrotingshoofdstuk de Koning is betrouwbaar tot stand gekomen en is niet strijdig met de financiële verantwoordingsinformatie.

5 Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer

De minister van Algemene Zaken heeft op 28 april 2020 gereageerd op ons conceptrapport. Hieronder geven we zijn reactie weer. We sluiten dit hoofdstuk af met ons nawoord.

5.1 Reactie minister van Algemene Zaken

De minister-president, minister van Algemene Zaken schrijft:
"Met belangstelling heb ik kennis genomen van uw conceptrapport bij het jaarverslag 2019 van de Koning. Tot mijn genoegen constateert u dat de in het jaarverslag opgenomen financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk weergegeven is en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.

Sinds de invoering van de Wet financieel statuut van het Koninklijk Huis (WFSKH) in 1973 ontvangt de Koning grondwettelijke uitkeringen. De grondwettelijke uitkeringen bestonden vanaf 1973 uit een inkomensbestanddeel (C) en verder uit middelen voor niet-declarabele kosten voor personeel (A) en voor materieel (B). Bij de technische aanpassing van de WFSKH in 2008 is het inkomensbestanddeel de A-component geworden en de B-component heeft betrekking op personele en materiële uitgaven. Zie voor een nadere toelichting hierna.
Dit vormt artikel 1 van de begroting van de Koning.
Daarnaast mocht vanaf die tijd de koning de functionele kosten declareren bij het Rijk.
In het begin bij verschillende ministeries en op basis van het rapport van de Stuurgroep herziening stelsel kosten Koninklijk Huis (rapport-Zalm, Kamerstuk 31 700-I, nr. 5, bijlage) worden de uitgaven verantwoord op artikel 2 van de begroting van de Koning.

Ten aanzien van inzicht in deze uitgaven geeft u terecht aan dat dit, in navolging van de voorlichting Afdeling advisering van de Raad van State uit 2016 (Kamerstuk 34 550-I, nr. 2, pag. 18 e.v.), moet worden afgewogen tegen het belang van bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de Koning. Artikel 41 Grondwet waarborgt de ruimte die de Koning heeft voor de inrichting van zijn Huis. Deze waarborg is van wezenlijk belang voor de eigen invulling die de Koning aan het koningschap geeft. De enige voorwaarde die hieraan is verbonden, is de inachtneming van het openbaar belang door de Koning. Voor het in acht nemen van die voorwaarde bestaat ministeriële verantwoordelijkheid. Als ijkpunten bij het in acht nemen van het openbaar belang noemt de Raad van State met name het niet vermengen van functionele mogelijkheden en privébelangen, het voldoen aan (inter-) nationale wet- en regelgeving en handhaving van de eenheid van de Kroon en het regeringsbeleid. Deze ijkpunten zijn van belang voor de Koning bij de toepassing van artikel 41 Grondwet maar eveneens voor de Minister-President, zowel bij de beoordeling of het openbaar belang in acht wordt genomen als bij het bewaken van de ruimte die de Koning heeft.

Vervolgens geeft u aan dat de afwegingen die de Minister-President maakt bij de beoordeling inzichtelijk moeten zijn. Zoals ik in mijn reactie op de voorlichting aangaf, moet de Minister-President desgevraagd aangeven op welke gronden hij tot het oordeel is gekomen dat aan de voorwaarde van artikel 41 Grondwet – het in acht nemen van het openbaar belang – is voldaan. Een hiervoor ingerichte intern administratieve organisatie en control framework voor de begroting van de Koning moeten in dit licht worden gezien. Daarin is een regulier overleg opgenomen tussen de directeur Financieel-Economische Zaken van Algemene Zaken en de Thesaurier van Zijne Majesteit de Koning van de Dienst van het Koninklijk Huis (DKH). Bij dit overleg is een zogenaamde "brengplicht" aan de zijde van de Thesaurier van kracht. Dit betekent dat de Thesaurier bepaalde uitgaven of handelingen, die buiten de reguliere bedrijfsvoering van DKH vallen en die naar zijn oordeel hiervoor in aanmerking komen, dient te melden aan AZ. Daarnaast vindt, zoals u ook constateert, overleg plaats met andere ministeries over de uitgaven die samenhangen met het koningschap en die in de begrotingshoofdstukken van deze ministeries vallen. Dit vindt plaats in de vorm van de Regiegroep Begroting van de Koning.

Tot slot adviseert u om vijfjaarlijks te beoordelen of de hoogte van deze B-component aangepast moet worden op basis van nieuwe ontwikkelingen.
De huidige B-component bleef, behoudens een technische, budgettair neutrale aanpassing in 2008, vanaf 1973 wettelijk ongewijzigd. Er was alleen sprake van wettelijke indexatie. Door de wettelijke indexatie, het uitblijven van wettelijke aanpassingen van het geheel of onderdelen van de WFSKH en diverse feitelijke ontwikkelingen waarbij bijv. bepaalde kostensoorten bij de declarabele uitgaven (bijv. telefoon) verdwenen en nieuwe ontstonden bijv. ICT), kreeg de oude B-component voor materiële onkosten, evenals de vergelijkbare post voor personeel (de oude A-component), feitelijk het karakter van een "lump sum". Deze ontwikkeling van indicatieve optelsom van historische kostensoorten uit de jaren zestig tot "lump sum" voor niet-declarabele uitgaven werd in 2008 bezegeld en expliciet geformaliseerd door een technische actualisering van de WFSKH waarbij de A- en B-componenten werden samengevoegd tot de huidige wettelijke B-component van niet-declarabele kosten voor personeel en materieel.

Hierdoor is voldoende ruimte aanwezig om nieuwe ontwikkelingen op te vangen binnen de bestaande B-component. Een vijfjaarlijkse beoordeling of de hoogte van deze B-component aangepast moet worden op basis van nieuwe ontwikkelingen is hierom niet benodigd. Ik signaleer hierbij overigens dat een aanpassing van het bedrag buiten de wettelijke indexatie gepaard zou moeten gaan met een wetswijziging die met ten minste twee derden van het aantal uitgebrachte stemmen van de kamers der Staten-Generaal moet worden aangenomen."

5.2 Nawoord Algemene Rekenkamer

We stellen vast dat de minister van AZ ons beeld over de financiële informatie en de bedrijfsvoering in grote lijnen deelt. Ten aanzien van de B-component vinden wij het belangrijk dat de hoogte van het bedrag recht doet aan de persoonlijke personele en materiële uitgaven van de Koning. De minister van AZ geeft aan dat voldoende ruimte aanwezig is om nieuwe ontwikkelingen op te vangen binnen de bestaande B-component. Wij vinden dat goed om te horen, maar op voorhand kan nooit worden uitgesloten dat bijstelling van de hoogte van de B-uitkering nodig is. Vandaar onze aanbeveling daar eenmaal per 5 jaar naar te laten kijken. Dat bevordert de navolgbaarheid en reconstrueerbaarheid van de tussentijds genomen maatregelen.

Bijlage 1

Over het verantwoordingsonderzoek

In ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek beoordelen wij de jaarverslagen die de ministers op Verantwoordingsdag aanbieden aan de Staten-Generaal. Wij onderzoeken ook de bedrijfsvoering van de ministeries gedurende het begrotingsjaar. Het onderzoek resulteert in onze verklaring van goedkeuring bij de rijksrekening en de saldibalans van het Rijk, zoals opgenomen in het Financieel Jaarverslag van het Rijk. De taken en bevoegdheden van de Algemene Rekenkamer voor het verantwoordingsonderzoek liggen vast in de Grondwet en in de Comptabiliteitswet 2016. Met een verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer opgenomen in onze Staat van de rijksverantwoording, kunnen de Staten-Generaal per begrotingshoofdstuk decharge verlenen aan de minister.

Onderzoek naar de jaarverslagen

Ons onderzoek naar de jaarverslagen is gericht op het vaststellen:

- of de financiële verantwoordingsinformatie betrouwbaar en ordelijk is en de financiële transacties rechtmatig zijn – dat wil zeggen in overeenstemming met de begrotingswetten en andere toepasselijke (wettelijke) regels;
- of de (niet-financiële) verantwoordingsinformatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering betrouwbaar tot stand gekomen is en niet in strijd is met de financiële informatie;
- of de inrichting van het jaarverslag voldoet aan de bepalingen uit de Comptabiliteitswet 2016 en de Rijksbegrotingsvoorschriften.

Bij het onderzoek naar de financiële informatie maken we gebruik van de internationale controlestandaarden voor rekenkamers (International Standards of Supreme Audit Institutions, 'ISSAIs'). Wij verrichten zelf controlewerkzaamheden en maken waar mogelijk gebruik van de werkzaamheden van de Auditdienst Rijk (ADR) die controleert ten behoeve van de ministers conform de Comptabiliteitswet 2016.

De Algemene Rekenkamer stemt de risicoanalyse en de geplande controlewerkzaamheden met de ADR af. Wij toetsen jaarlijks het kwaliteitssysteem van de ADR en stellen risicogericht vast of de controlewerkzaamheden van de ADR goed zijn uitgevoerd en de bevindingen hebben geleid tot de juiste oordelen. Om te kunnen bepalen wat wel en niet belangrijk is gebruiken we kwantitatieve en kwalitatieve tolerantiegrenzen. Ons onderzoek en onze oordelen sluiten aan op het budgetrecht van het parlement per begrotingsartikel.

Voor de informatie in het jaarverslag over de bedrijfsvoering en het gevoerde beleid beoordelen wij op grond van de Comptabiliteitswet 2016 risicogericht de maatregelen voor een betrouwbare totstandkoming van deze niet-financiële informatie. Het onderzoek naar de betrouwbare totstandkoming richt zich op het proces van de totstandkoming van de informatie en minder op de informatie zelf. Wij geven dus geen oordeel af over deze niet-financiële informatie. Wel onderzoeken wij of deze informatie niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie.

Onderzoek naar de bedrijfsvoering
In ons onderzoek naar de bedrijfsvoering van de ministeries onderzoeken wij of het begrotingsbeheer, het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties van het Rijk voldoen aan de normen van doelmatigheid, rechtmatigheid, ordelijkheid, controleerbaarheid en betrouwbaarheid.

Omdat het niet mogelijk is alle relevante elementen van de bedrijfsvoering jaarlijks te toetsen, hebben we een meerjarige aanpak ontwikkeld. We onderzoeken daarbij risicogericht de elementen die een rechtstreekse relatie hebben met de financiële informatie in de jaarverslagen of essentieel zijn in de bedrijfsvoering. Als we vinden dat een onderdeel van de bedrijfsvoering onvoldoende beheerst verloopt, noemen wij dat een 'onvolkomenheid' of een 'ernstige onvolkomenheid'. In onze rapporten geven we niet alleen informatie over de onvolkomenheden, maar ook over belangrijke risico's en aandachtspunten.

Voor ons onderzoek naar informatiebeveiliging hebben we de samenhang gezocht tussen de BIR:2012, BIR2017 en de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid). Het normenkader is opgebouwd uit 4 onderdelen van het volwassenheidsmodel dat we in 2018 gehanteerd hebben: Governance, Organisatie, Risk management en Incident management.

Onderzoek naar beleidsinformatie
Wij doen jaarlijks onderzoek naar beleidsinformatie. In het onderzoek gaat het vooral om de vraag of ministers erin slagen de belastingbetaler waar voor zijn geld te leveren, en of zij het parlement hierover voldoende informeren.
Wij onderzoeken:
- hoeveel geld er wordt besteed aan het beoogde doel;
- of voor dat geld de beloofde prestaties worden geleverd;
- in hoeverre het beoogde doel wordt bereikt met dit geld;
- of de Staten-Generaal in begroting, jaarverslag en andere Kamerstukken over dit onderwerp voldoende informatie hebben gekregen.

Een uitgebreide methodologische verantwoording over ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek staat op onze website: www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek.

Bijlage 2

Eindnoten

1 2019Z16815 Mondelinge vragen van het lid Sneller (D66) aan de minister-president over de kosten voor paleisinventarissen (ingezonden 10 september 2019).

2 Referentie 4092644 14 oktober 2019.

Voorlichting

Afdeling Communicatie
Postbus 20015
2500 EA Den Haag
telefoon (070) 342 44 00
voorlichting@rekenkamer.nl
www.rekenkamer.nl

Omslag

Ontwerp: Corps Ontwerpers
Foto: Corbis/Hollandse Hoogte

Den Haag, mei 2020